САҤА ОЛОХ

ХАҺЫАТ
1931 СЫЛ АЛТЫННЫ
15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

№ 148 (7377) ● 1992 сыл. Ахсынньы 10 күнэ. Чэппиэр ● Сыаната 80 харчы

Карелия. Онежскайдааҕы тракторнай заводка норуот хаһаайыстыбатыгар туһалаах «Онежец» диэн снегоход оҥоһулунна.

С. Майстерман фотота. (ИТАР—ССТА).

Россия народнай депутаттарын сэттис съеһэ

САХА РЕСПУБЛИКАТЫН ПРЕЗИДЕНЭ, ДЕПУТАТ М. Е. НИКОЛАЕВ СЪЕЗКЭ ЭТИИТЭ

Ытыктабыллаах үрдүк съезд! Российскай Федерация народнай депутаттарын VII съеһэ Россия дьонун уонна бүтүн аан дойду болҕомтолорун киинигэр сокуоннайдык турар. Итэ өйдөнөр. Россия бэйэтин дьылҕатын хайдах баҕарар эргиирдэригэр улуу государствонан буолбута уонна буолар, киниэхэ сайдар суола аан дойду уопсай процеһын хаамыытыгар кииннэтин да сабыдыаллыаҕа.

Экономическай реформа дириҥник силис тарта, ону төттөрү эргиллиэһэр хайдах-үйэ кыаллыбат буолла. Кыһалҕаныйа — дьон реформаны дириҥэтэр иһин, рынок экономикатын структура ортуһун түргэнник үөскүүрүн уонна кризистэн тахсарын иһин тураллар. Оннук реформа хаамыытын туормастыырга дьулуһуу — өл аата нэһилиэнньэ олоҕун тыын интэриэстэригэр хоромньуну оҥоруу, Россия дьонун айгыраабытын оборчотугар өйдөөн-төйдөөн туран үтэйии.

Биһиги съезпит бэйэтин ураахтарынан Россия бары дьоно аһаллэһиилэрин уонна сөбүлэһиилэрин хааччыйыан, Российскай Федерация Үрдүкү Сэбиэтин уонна Правительствотын салалталарын икки ардыларыгар академическай (кини хатылаан этэбин, академическай) мөккүөрдэри бүтэриэн, ону тэҥэ былаас үрдүкү эшелоннарыгар сабыдыал айгатын иһин өйө-төйө уонна көскилэ суох бу охсуһууну ууратыан сөп этэ. Хас партия, хамсааһын үөскээбитин кыайан ахтаргым. Ол гынан баран олор кими көрдөрөллөрүй? Мээстэнгэр дьон бэл олор ааттарын да билбэттэр, программнай сыалларын туһунан этэ да барыллыбат. Оттон политиктар бу кыракый бөлөхтөрө түөстэрин охсуналлар уонна норуоту көрдөрөбүт диэн этэллэр. Суох! Киниләр норуотунан сүүлүктүүллэр. Бэйэн баҕараллар. Россия улуу айгыраабыннарга түбэһэригэр.

Да, Россия сылайда. Россия дьоно үп-харчы, нолуок, кредит политикатыгар, сыананы быһыыга бу өйө-төйө суох булкуллууну, эргиэҥҥэ бу дьиикэй сүүлүгэһиини, государственнай бас билиини приватизациялааһын практикатын тулуйар кыахтара суох. Россияҕа бүгүн сыҥьалан турууорууллубут историческай сыаллары олоххо киллэриигэ күс-хас буолуу уонна үчүгэйдик толкуйдаммыт дьаһаллар наадалар. Инньэ гынан, Россия дьылҕатын иһин толору историческай эппиэтинэс билиҥҥи депутатскай корпуска, народнай депутаттар съездэригэр хаһаан да көҥүрэтэн суох сүктэриллэр.

Ытыктабыллаах депутаттар, правительствоны критикалыахха сөп. Кини ардыгар биир сиргэ тэпсэҥнииир, ардыгар эмискэччи кыаҕа баарынан ыстанар, ол гынан баран мэлдьитин сөптөөх туһаайыылаах барар буолбатах. Киһи ордук арҕаа диэки хайыһар, онон харыһын дала бэйэтин Аҕа дойдутун кэнг дуолун бүтүннүүтүн хаппат.

Билиҥҥи правительствобыт Россия хаһан баҕарар маассыан балаһыанньаттан тус бэйэтин күүстэрин уонна ресурсаларын түмүү суотугар, бэйэтин норуотун булугас-талыгас буолуутун уонна тыыннаһыннаах үлэтин суотугар тахсыбытын өйдүүрүгэр уолдьаста.

Российскай Федерация кэлэр кэскилин, Российскай Федерация уонна кини састаабыгар киирэр республикалар харыарыта сыһыаннаһыыларын туһунан тутаах боппуруос сокуону таһаарар үрдүкү органтан политическай лаахсыырга тиэйэрэ эрэр. Аҕыс ый анараа өргүгэр илии баттаммыт Федеративнай дуогабар Үрдүкү Сэбиэккэ сөптөөхтүк тиһэҕэр тириэрдиллибэтэ: ону олоххо киллэрии механизма суох.

Федеративнай дуогабар дьылҕатын туһугар дьиксиниини чуо Үрдүкү Сэбиэт үөскэтэр. Чуо Үрдүкү Сэбиэккэ унитарнай государство имперскэй политикатын чөлүгэр түһэриэхтэрин, хаттаан тилиннэриэхтэрин баҕарар күүс мустар. Бу күүс дьоһуннаах докумуону олоххо киирэригэр кыаҕы биэрбэт уонна Федеративнай дуогабар кураанах аатаҕа кубулуйарын туһугар туох кыалларын барытын оҥорор.

Үөскээбит быһыыны-майгыны учуоттаан уонна Федеративнай дуогабар дьылҕатын иһин дьиксиниини билләрэн, республикалар салайааччылара Политическай сайабылыанньаны ылыныарга уонна Российскай Федерация Президенэ баһылыктаах Республикалар баһылыктарын Сэбиэтин тэрийэргэ күһэллиннилэр. Сокуону таһаарар былаас эргимтэлэригэр итиннэ аһаҕастык абааҕы көрөн көрүстүлэр.

Мин аасыыт съездэргэ тыл этэрбэр бэлиэтээбитим уонна бүгүн да билэтик итэҕэйэн туран хатылыыбын: дьиҥнээх федерализм Россия государственноһын суос-соҕотох ылыныллар конституционнай-демократическай моделын формата буолар, биитэр итинник нациялар уонна норуоттар аан дойдутааҕы акталарга суруллубут уонна цивилизованнай аан дойду бүтүннүүтэ ылыммыт билиниэр бэйэни бэйэ быһаарынар быраабтарын ордук толору учуоттуур кыаҕы биэрэр.

Чуо Федеративнай дуогабарга олоҕуран Российскай Федерация састаабыгар национальнай-государственнай тэриллиилэргэ бэйэлэрин бастакы кэ дьиҥнэрин чөлүгэр хааллараr кыаҕы биэрэр усулуобуйалар үөскэтилиннилэр.

Кинилэри, Российскай Федерация территориальнай тутулун көрүгүүтэн саптыынан, «сотон» кэбиһэргэ холоонуулар таһаарыллыа суохтаахтар уонна итэ аан дойдутааҕы правовой нуормаларга утарар. Республикалар норуоттара да итинни таһаартарыахтара суоҕа. Кинилар государственнай суверенитет курсун талан ылбыттара уонна бу суолтан туоруохтара суоҕа.

Өскөтүн национальнай общностар интэриэстэрэ уонна дьулуурдара билинниллибэт буоллаҕына, демократическай общество тутуохха, биһиги Россиябытын сааталбатыахха сатаммат. Чуо Үрдүкү Сэбиэккэ, Россия историческай опытын билиниэртэн эбэтэр билиниэхтэттэн тутулуга суох, биһиги дойдубутугар норуот психологията бэйэтин эрэмньитин уонна баҕа санаатын былаас рулугар турар чопчу государственнай деятель аатын кытта үйэлэр тухары сибээстии үөрэммитин өйдүөх тустаахтар.

Россия дьылҕатын иһин дьиксиниини Россия тыһыынчанан сыллаах историятыгар аан маҥнай норуот быһаччы куоластааһынынан бэйэтин баҕатын биллэриитинэн быыбардаммыт Российскай Федерация Президенигэр Үрдүкү Сэбиэккэ сабыта түһүүлэр үгүс дьону улам ордук долгуталлар.

Сайдыы хаамыытынан бэйэтинэн, бастакы демократическай опытынан Российскай Федерация Президенэ быһыыны-майгыны туруктаах оҥорорго көмөлөһөр диэхтээх. Оттон билиҥҥи сүһүөх кэмигэр биһиги, народнай депутаттар, уопсай соруктут — Президент бары дьаһалларынан хорустааһын уонна бэл тус бэйэбит сөбүлүүрбүтүттэн-сөбүлээбэппититтэн тутулуга суох итиниэхэ көмөлөһүү.

Ытыктабыллаах народнай депутаттар! Реформалары салгыыр туһугар, биһиги саныырбытынан, тугу учуоттуохха сөбүй?

Бастакыта. Рынок проблемаларыгар сыһыаннаһыылары ордук болҕомтолоохтук үөрэтиэххэ наада. Өскөтүн реформа сүрүн сүһүөҕүнэн харчы-кредит тиһигин кэбдигирдии буоллаҕына, реформалары көҕүлээччилэр 1830 сыллааҕы Франция холобурун хатылаабаттар дуо диэн ыйытыллар. Оччотооҕута эмиэ барыл кэриэтэ проблемалары харчы уонна сыаналар көҥүл эргийиилэрин олохтооһун көмөтүнэн быһаарарга кыһаммыттара. Түмүгэ биллэр — 1848 сыллааҕы французскай революция.

Өскөтүн бөдөҥ инвестируйдаабар капиталы правовой өйөбүлү кыайан хааччыллара буоллар, реформа ордук ситиһиилээхтик барыа этэ.

Иккиһэ. Россия — бу арҕаа уонна илин диэн этэллэр. Ол гынан баран киһи баһыйар үгүс өртө атын аттаахтар: чуолаан — Уһук Хотугу сир диэн. Рыноккэ киирии усулуобуйатыгар арктическай экономика баарын туһунан этэр ордук сөптөөх. Итинник Россия ордук үчүгэй усулуобуйалаах сирдэрин уонна регионнарын экономикатын куоппуйалааһын буолуон сатаммат. Биһиги саныырбытынан, бу экономика параллельнай курдук характеристикаланыахтаах, атыннык эттэххэ, государственнай протекционизмынан (өйөбүлүнэн) туһанар государственнай-нээттээх уонна этнорегиональнай.

Үсүһэ. Правовой государство урааты бэлиэтиэн экономиканы уонна социальнай сыһыаннаһыылары сүрүннээһиниэгэ күүскэ сайдыбыт үлэ буолуохтаах. Биһиги усулуобуйабытыгар государство конструкцията биһиэхэ государство сүрүннүүр оруолун күүһүрдүүнү, экономика айгатыгар государство бэйэтэ бас билээччи эрэбинэзэҕи балаһыанньатын киини хонтуруоллуур функциятын кэнэтиннэн солбуйууну сабаҕалыыра өйдөнүөхтээх.

Төрдүһэ. Федеративнай дуогабарга көрдөрүллүбүт саҥа федерализмы хааччыйар сыалынан Федеративнай дуогабар балаһыанньаларын олоххо киллэрии механизмын туһунан сокуону түргэнник ылыныахха наада.

Уонна бэсиһэ. Ситэриилээх былааһы күүһүрдүү принцибин салгыы дириҥэтиини сөптөөҕүнэн аахан, экономическай реформаны түргэнник сайыннарыыны олоххо киллэриигэ Российскай Федерация Президенин үбин боломуочуйаларын уһатыыга барар сөп буолуо этэ, ону бу салааҕа парламент ылынар сокуоннарынан хааччахтаан туран.

Ытыктабыллаах народнай депутаттар, хаһан баҕарар политика, ону тэҥэ итиини олоххо киллэрии средстволара талан ылыы бириэмэ айаан истэрин ахсын көннөрүллүөх тустаах. Бу кырдьык биллэрин правительство ыытар политикатыгар эмиэ туттуллуохтаах. Дойду уонна бириэмэ уратыларын учуоттаан, правительственнай политика биллэр өртүнэн, усулуобуйалардык эттэххэ, реформа тулатыгар эрэ сылдьар. Ону көннөрүү көмөтүнэн реформаҕа туһаайыллыах оҥоруохха наада. Ол материальнай-финансовай базатын ордук чуолкайдык уонна кэсиллээхтик туһааны проблемата итэнтэн үөскээн тахсар. Кэлбүтүстээх экономика, көҥүл личность уонна улуу Россия диэн тыйадааны олоххо киллэрэр кыах чуо манныаха сытар.

СОНОР СУОЛУГАР

Мындаҕааҕы коллективнай предприятиетын сонордьуттара Амма уҥуоргу уһаастактарыгар, Алдан оройуонун кыыһыла рынан тэлиһийэ, хоно-сүтэ сылдьан бултууллар.

Предприятие кыһыҥҥы бултааһын сезона саҕаланыаҕыттан сэттэ кадровай булчуттара сыл түмүктэниэх кварталын былаанын толорон иһин туруннан сонор сылдьаҕалаах сырыытын саҕалаабыттара. Булчуттар инники буолан бэйэлэрин анаммыт кырдалларынан сылдьан сирийэн бултууллар.

Холобур, Степан Егорович Диодоров, Иван Иванович Догоносовтыын ыраах Кураҕаайы, Нуораҕаайы уһаастактарыгар, Дмитрий Ильич Петров Семен Иннокентьевич Абрамовы кытта Волоҕооҕу, Нимы, Чабым Ийэ уһаастактарыгар ыраҕалан кыыһы түүлээҕи сонордьоллор.

Бэйэлэр Амма уһаастактарыгар баал кыллары андааттар билэ аҕыйаата.

Государствоҕа туттарыллар түүлээх былаанын толоруута кырата 60 кэнс бултанныаҕына соруулах туолар кыахтаах.

Н. КОРКИН,
охотовед.

Саха омук конгреһын көрсө

ЭРЭЛБИТИН ТОЛОРУО ДУО?

Омугу омук сыйыһыттыан иһин тыла, кута-сүрэ, сиэрэ-майгыта көрдөөрөр. Бэйиэн сахалар, итинэ умнан, мүлчү тута сыстыбыт Төрөөбүт тылыттан сатаһыннар, оны дьалаҕуола тылыгар туттартан кыбыстар кырдык буолан барбыппыт. Республикабыт автономиятын ылбыта да, дьиэр, ол тылга эрэ этэ. Төрөөбүт сирбитин күөрэ-лаҥкы онгоролдоруун туоратталан көрөн олорбупput, сиртэн хостоноор баайбыт туһунан дарбаанньах түмсүүлэргэ киэн туттан этэрбит эрэрэ, онтон туһамматахпыт. Норуоттар бары сиэмэйиэн бинэр советскай норуот буолуохтаахтар диэн омсолоох санаанан сахайтарбыппыт. Саха сирин төрүт олохтоохторо бэрт дьаданҕы олохтоһруналан дуоһуйаллара. Киин уоратталлыгыт да оҕолоро төрөөбүт сирдэригэр идэлэринэн үлэлииллэра мараҕан этэ.

Россия народнай депутаттарын сэттис съезһитэр Саха Республикатын Президиэ М. Е. Николаев тыл этэр. Онно Россияны кытта туһэрсиллибит Федеративнай Дуоҕабар толоруолуута РФ Үрдүкү Сэбиэтин өргүттэн сөптөөх болҕомтоҕо ылыллыбатын ыйытыыны батыһан критикалаата. Российскай Федерация састаабыгар киирэр урукку автономиялар көҥүллэриллибит, бырааптарын күэмчүлүү сатааһын сэп-бинэр тохтообот.

Норуот бэйэтин төрүттүүс дойдутутар көҥүллүк олоруохтаах, киин киһи буолан сир үрдүгэр олорор олоҕуок туубар-хаайар бырааһынньыгы хайдах ыйыллыбытын кэмчилиир-үөрэтэр директора Олег Олегович Филиппов.

Киин этэриинэн, «Саханнвест» республика бары приватизациялаһар предприятиеларын, ол иһигэр «Саха сирин кыһыл көмүһэ» концерн, «Алданзолото» ГОК, «Якутуголь» ПХ, «Якутснаб» КПК уо. д. а. сабыллаах акционернай обществолар, акцияларын уоннуу тырыһыннарыы ылар. «Саханнвест» инвестиционнай компаниялары, фондалары кытта приватизационнай чектэри биэрэргэ дуогабардары түһэриэтэ. Москваҕа «Саханнвест» представительствота үлэлээн эрэр. Уралга, Арҕаа Сибиргэ, Россия хотугулуу-арҕаа өртүгэр агентстволар тэриллэллэрэ былааннанар.

Бу кэмиэ диэри «Саханнвест» 100 тыһыынча солкуобайдаах акцияны атыылаата. Аны 300 тыһыынча көрүнэ акцияны приватизационнай чэнэ атастаһыаҕа.

—Ваучеры хаһан, ханна акцияҕа атастаһар туһунан биһиги үлэһиттэрбит ороһуоннар, иэһилиэктэр бары дьонноругар биллэриэхтэрэ, онон олус тиэтэйимэҥ, —диэтэ О. О. Филиппов.

Чеки акцияҕа атастаһарга дуогабар оҥоһулларын туһунан уонна ол дуогабар бланкатын «Саҥа олох» хаһыат сэтиинньи 21 күнүнээҕи нүөмэригэр бэчээттэнэ турабыт. Оттон тэрилтэлэр, предприятиелар итиитэн арыый атын дуогабары оҥостоннор акцияны үксүн харчыга атыылаһаллар. Ол бланката эмиэ бэчээттэммитэ. Ити бланкалары, наада буоллаҕына, хос бэчээттиэххэ сөп.

Социальнай көмүскэллээх буолуу

УМНАР, ТУМНАР БЫРААППЫТ СУОХ

Төһө да улутуруу сылдарыгыттаҕы оҕо күүрүүдээх тылдар диэн сорохтор суөҕтүүгүт истибиттэрин иһин, 1941—1945 сс. фашистскай Германияны утары кыргыһыыга Ийэ дойдубут көҥүлүн, тутулуга суох буолуутун иннинэ кэскилин көмүскэбит буоһуннар аттара өрүүтүн соҕотуйбат диринг махталынан ахтыллыа туруоҕа. Хаһаах холоруокка ытыллан дорообуһаларын сүтэрбит, күн сиригэр олоҕор мумур үйэлэригин кылгаппыт дьоммут тустарыгар ыһаһар, киниилэр олохторун чэпчэтэр биһиги ытык иэстэрбит.

Аҕа дойду Улуу сэриитин кыттыылаахтарыгар көрүллэр чэпчэтиилэр тустарынан ыһыллыбыта ыраатта. Үлэ фронугар сылдьыбыттар хаһыан чэпчэтиилэриттэн туһаналларын билбэт эбэҕэ. Оҕо иһин ардыгар өйдөөбөт быһыы-майгы да үөскүүр, ааны итэ фронтка сылдьыбыттар иннинэ кирбиигэ кинрбэтэхтэрин буруй туттар кырдык, правительство көрөр чэпчэтиилэриттэн ардыгар туһаҥа сатаабаттар. Үлэ фронугар сылдьыбыттарга хаһыан чэпчэтиилэр баалларый?

Киниилэр эмиэ-тоҥу, сэп-бинэр сэриҥ кыттыылаахтарын күрдук, 50 бырыһыаннаах чэпчэтиинэн туһаналлаһыахтаахтар. Общественнай транспордынан, ол иһигэр өрүс транспордынан эмиэ, босхо айанныыр бырааптаахтар. Дьиэни-уоту тутуута бырыһыана суох ссуданы ылар, уочарат таах уопускатын бэйэтигэр табыгастаах кэмиэ туһанар, ону аһаан төлөбүрэ суох икки нэдиэлэлээх уопуска ылар бырааптаах. Телефону киллэртэрии уочаратыгар, курортнай путевкалары ылыыга үлэ фронугар сылдьыбыттарга эмиэ чэпчэтиилэр көрүллүөхтээхтэр. Кырдьаҕаһыттан пенсиияҕа тахсыбыт буоллаҕына, пенсиятыгар 20 бырыһыаннаах надбавканы аахтарыан сөп.

Ити чэпчэтиилэр үлэ фронугар сылдьыбыттарга ССРС Министрдэрин Сэбиэтин 1988 сыл 621 №-дээх уонна 1990 сыл кулун тутар 21 күнүнээҕи 98 №-дээх уураахтарыгар олоҕуран оҥоһуллаллар. Наадыйааччылар ити уураахтары толору билсиһиэххитин сөп.

Сэриҥ инбэлиитэригэр итиинэҕэр элбэх чэпчэтии көрүллэр. Киниилэр эмиэ босхо ылар, протеһы босхо оҥорторор, үлэлээбэттэр санаторийдарга босхо путевкаҕа хаачыллар бырааптаахтар. Санаторийга барбат түбэлтэлэригэр путевкаларын сыаната харчыҥан компенсацияланар. Ыарыйдахтарына балыыһаҕа уочаратта суох ыҥырыллыахтаахтар.

Медицинскэй бэрэбиэркэни барыы түмүктэригэр көрөн ЗАЗ автомобилы эбитэр мотоколяскалы босхо ылар бырааптаахтар. Оҕо эрээри ону киниилэр атын дьоҥҥо биэрэ уонна атыылыа суохтаахтар. Сэриҥ инбэлиитэрэ бензин, саппаас чаас, өрөмүөн, техническэй хааччыйыы иһин төлөөһүнэрэ компенсациланар. Аҕа дойду Улуу сэриитин бастакы группа-лаах инбэлиитин суолга көрөн-харайан илдьэ сылдьаччы эмиэ 50 бырыһыаннаах чэпчэтиинэн туһанар. Тутууну ыытарыгар бырыһыана суох ссуданы ылар, квартиронан бастакы уочарат хааччыллар. Телефону хаалтэртэриигэ, квартира иһин төлөбүргэ эмиэ чэпчэтиилэр баалларый.

Сэриҥ инбэлиитэрин үлэҕэ хааччыйыы социальнай хааччыйыы отделыгар суруйаллар. Инбэлиит өскөтүн үлэлии сылдьан ыарыйдаҕына, киин үлэтин стаһыттан тутулуга суох больничнай лиһэ, ону тэҥэ санаторийга барар уонна кэлэр ыроога 100 бырыһыан төлөнөр. Үлэлиир сэриҥ инбэлиитэ уопуускатын бэйэтигэр табыгастаах кэмиэ ылара, ону таһыан төлөбүрэ суох икки нэдиэлэлээх эбии уопусканы туһанара көрүллэр.

Тиһэҕэр, иолуогу төлөөһүгүгэ эмиэ чэпчэтиилэр көрүллэллэр. Инбэлииттэр биллэриилэр дохуоттарын бары көрүнүттэн подоходнай иолуок ыстыллыбат. Бастакы уонна иккис группалаах сэриҥ инбэлииттэрэ тыа-хаһаайыстыбаннай иолуоктан, тутуулартан уонна сир рентатын иолуоктарыттан босхолоноллор.

Бу чэпчэтиилэр ССРС Министрдэрин Сэбиэтин 1961 с. 209, 1978 с. 907, 1980 сыл 175, 1985 сыл 54, 1981 сыл 24 уонна 1984 сыл 812 №№-дээх уураахтарын туһаанныах пууннарыгар олоҕуран оҥоһуллаллар.

Сэриҥ кыттыылаахтара, инбалииттэрэ, үлэ фронугар сылдьыбыттар бэлигин кырдьаҕас дьон, үгүстэрэ ити чэпчэтиилэри биилэтийэр кыахтара суох. Онон иэһилиэктэр дээҕи ветераннар сэбиэттэрэ, социальнай көмүскэллээх буолууну хааччыйар үлэһиттэр, народнай депутаттар бииргэстэрин да тумнубахха көмөлөһөллөрө, правительство оҥорор чэпчэтиилэриттэн туһаналларын ситиһэллэрэ наада.

М. СИДОРОВА.

«Сахаинвест» фондаҕа

ВАУЧЕРБЫН ХАЙДАХ БАТАРАБЫН?

—Ахсынньы 1—15 күнэригэр республика бары оройуоннарыгар «Саханнвест» общество агентстволара тэриллиэхтэрэ. Оройуон ахсын биир—үс киһи агент буолуоҕа. Киниилэр иэһилиэктэргэ, сэлиэнньэлэргэ сбербанк, оскуола. Социальнай көмө, үлэ, үлэнэн хааччыйыы министерствотын, «Арыы» страховой кэмпаниятын үлэһиттэриттэн көмөлөһөччүлэри кэһсатэн будуохтара, приватизационнай чектэри акцияҕа атастаһыыны тэрийэллэрин хонтуруоллуохтара, көмөлөһүохтэрэ. Оччоҕо Саҥа дьыл диэниттэн эрэ биһиги представительлэрбит бары иэһилиэктэргэ үлэлэрин саҕалыахтара. Приватизационнай чектэри акцияҕа атастаһыыны олунньу ый диэкиттэн тэрийэн барыахтара. — диэтэ «Кыым» хаһыат корреспонденын ыйытыытыгар эпиэттээн «Саханнвест» акционернай общество сэһилээх кумааҕы рынокун чинчийэр-үөрэтэр директора Олег Олегович Филиппов.

Киин этэриинэн, «Саханнвест» республика бары приватизациялаһар предприятиеларын, ол иһигэр «Саха сирин кыһыл көмүһэ» концерн, «Алданзолото» ГОК, «Якутуголь» ПХ, «Якутснаб» КПК уо. д. а. сабыллаах акционернай обществолар, акцияларын уоннуу тырыһыннарыы ылар. «Саханнвест» инвестиционнай компаниялары, фондалары кытта приватизационнай чектэри биэрэргэ дуогабардары түһэриэтэ. Москваҕа «Саханнвест» представительствота үлэлээн эрэр. Уралга, Арҕаа Сибиргэ, Россия хотугулуу-арҕаа өртүгэр агентстволар тэриллэллэрэ былааннанар.

Бу кэмиэ диэри «Саханнвест» 100 тыһыынча солкуобайдаах акцияны атыылаата. Аны 300 тыһыынча көрүнэ акцияны приватизационнай чэнэ атастаһыаҕа.

—Ваучеры хаһан, ханна акцияҕа атастаһар туһунан биһиги үлэһиттэрбит ороһуоннар, иэһилиэктэр бары дьонноругар биллэриэхтэрэ, онон олус тиэтэйимэҥ, —диэтэ О. О. Филиппов.

Чеки акцияҕа атастаһарга дуогабар оҥоһулларын туһунан уонна ол дуогабар бланкатын «Саҥа олох» хаһыат сэтиинньи 21 күнүнээҕи нүөмэригэр бэчээттэнэ турабыт. Оттон тэрилтэлэр, предприятиелар итиитэн арыый атын дуогабары оҥостоннор акцияны үксүн харчыга атыылаһаллар. Ол бланката эмиэ бэчээттэммитэ. Ити бланкалары, наада буоллаҕына, хос бэчээттиэххэ сөп.

Норуот эҥиттэрин ам-тыыр ыарыыларын испитэргэ олус элбэх. Ростовтан үөскээтэн Клавдия Иванова уонна Геннадий Латыпов «ойуур доктордарынан» сураҕырбыттара бэрт ор буолла. Норуот эҥиттэрин - Россияҕа ассоциациятын чилиэнэрин, кэргэннииллэрин Владимирскай станцыаттан лобогнук булаҕын. Киниилэр дьиэлэрин таһыгар автомашиналар кырыкырыыларынан кэскилэһиллэллэр, араастаан ыалдьар элбэх дьон тобуорубаллар.

Киниилэр үлэлэрин киэҥ тэлэгэ Россия Европатаҕы чаһыттан, Сибиритэн, Дальнай Востоктан хомуллубут эмтэх оттороо, араас үүнээйилэр сиэлиэ тэригэр сытар үһү. «Ойуур доктордара» бары мустаннар эмтэох оттору хомуйа ыраах айаҥҥа туруналлар эбит. Онно үрдүк хайалары дабайаллар, күүстээх сүүрүктээх үрахтэри туоруллар, араас ойуурдары кэрийэллэр. Ол сылдьан булчуттар кыһыгыгы үүнээнэригэр хоноллор, ардыгар балаакаларга дьаны утуйан туралларын. Аны ити дойдулар дьаптаах эриэн үөнэриэнэ, адьырҕа тигдэриэнэн сураҕыраллар, араас үөнтэ-көйүүрэ сиэтэллэр.

Ойуурга сылдьан кутааны оттуу, эбэти бу-һарыы Клавдия Иванова үөрэммит дьиэлата. Оттон түүнүн уокуннаах быраҕан баран уот кытыытыгар утуйары улахаммын баһылаабыт үгэстэрэ. Снимоктарга кэртээннилэри короҕут.

В. Зуфаров фотота. (ИТАР—ССТА).

✦ *Резонанс* ✦

ОҔОЛОРУ ӨЙДҮҮ САТЫАҔЫҤ

«Саҥа олох» хаһыат [illegible] таһаарыллар «Төлкө» диэн дьахталларга аналлаах балаһаҕа бу дьыл сэтинньи 5 күнүгэр «Оҕом — сүрэҕим чопчута» диэн кыра сурук бэчээттэммитэ. Онно оҕо оскуолаҕа тоҕо үөрэммэн баҕарбатын, ону хайдах туоратыахха сөбүн туһунан проблема көтөҕүллүбүтэ. Бу оҕолоох хас биирдии төрөппүтү таарыйар, долгутар боппуруос. Кырдьыга да, хайа төрөппүт оҕото VII, VIII, IX кылаастан үөрэҕин быраҕан бэйэтэ сылдьыан, кэлэр кэскилигэр өхсүүнү ылыан баҕарыай?

Оҕо оскуолаҕа үөрэнэн баҕарбат буолуутун биричиинэтэ үгүс уонна олор уустуктар диэн саныыбын. Олорго барытыгар тэҥҥэ барбакка, сыччах биир суолга — оҕо доруобуйатын туругар тохтуохпун баҕарабын.

Кэлиҥҥи сылларга нэһилиэнньэ доруобуйата мөлтөөтө диэн этии, бука, баһыы буолуо суоҕа. Дьон илиитинэн үлэттэн тэйиитэ, физкультуранан, спордунан дьарыктаммат буолуута, аспыт-үөлбүт мөлтөх хаачыстыбата, олохпут усулуобуйата — барыта доруобуйабыт нөҥүө эһэр. Үгүс ийэлэр тымныы дьиэлэргэ олорон, мөлтөх усулуобуйаҕа үлэлээн араас арҕаһа ыарыыларга хаптараллар, ас састааба мөлтөөбүттэн хаан баарыытынан ыалдьаллар. Ол барыта оҕолорго охсор. Саха киһитигэр олус наадалаах үрүҥ аһы оҕолорбутугар атыылаһан иһэрдэрбит эмиэ уустугурда. Аны оҕолор сылдьар детсадтарын, оскуолаларын усулуобуйатын көрүөххэ — дьиэлэрбит тымныылар, электро-уотунан сырдатыллыылара мөлтөх, сылаас туалеттара суох. Кыра эрдэҕиттэн доруобуйата айгыраабыт оҕо оскуола улахан нагрузкатын тулуйбат, сылаарҕыыр. Уруогун көтүтүүтэ, билбэтэ элбээн, арда атан иһиитэ, тиһэҕэр, санаата түһэн, оскуоланы быраҕарга тиийиитэ, баҕар, оттон эмиэ буолуон сөп.

Олох ыарахана киһи майгытыгар - сигилитигэр охсоро чуолкай. Ийэ, аҕа дьиэҕэ-уокка тиийиммэттэрэ, соҕохтор айдаарыыахтык олоруулара — барыта оҕо психикатыгар охсор. Оҕо бэрт кыраттан да тымтар, кыыһырымтаҕай, биир сиргэ түптээн олоруон баҕарбат буолар. Киһи учууталлара биирги үөрэнэр табаарыстарын кытта тыл-тылга кииреибэт буолара итиитэн диэн саныыбын.

Маны хайдах туоратыахха сөбүй?

Быйыл күһүн Дьокуускай куорат биир оскуолатыгар сылдьыы кэннэттэн оҕо доруобуйатын бөҕөргөтүүгэ үлэлиэххэ сөп эбит диэн санаатым. Бу оскуола бастайааннай үлэлиир педиатры, психологы, невропатологы булуммут. Киһилэр төрөппүттэргэ, оҕолорго оҕолор доруобуйаларын туругун, психологическай уратыларын ыйан биэрбиттэр, хас биирдии оҕоҕо киэҥ хабааһыннаах диагностическай карта оҥорбуттар. Онон учууталлар хайдах таһымнаах, туох дьоҕурдаах оҕо үөрэнэрин учуоттаан үлэлииллэригэр кыах үөскээбит.

Оскуола үлэтин түмүгэ биллэрдик тупсубут. Урукку өртүгэр мөлтөхтөр кэккэлэригэр сылдьыбыт коллектив билигин республикаҕа, ону ааһан Россияҕа кытта биллибит. Бу оскуола аттестация түмүгүнэн «Оскуола саҥа модела» диэн аата ылбыт. Биһиги да оройуоммутугар оскуолаҕа итинник саҥаны киллэрии, оҕо ис туругун чинчийии, ымыын, дьоҕурун толору учуоттаан үөрэтии кыаллыан сөп. Киһини барытын биир халыыбынан үөрэтии, барыларыгар биир ирдэбили туруоруу олохпут ыараан истэҕин аайы улам өхсүүлээх буолан иһэр быһыылаах.

З. МИХАЙЛОВА,
Чурапчы орто оскуолатын төрөппүттэрин комитетын председателэ.

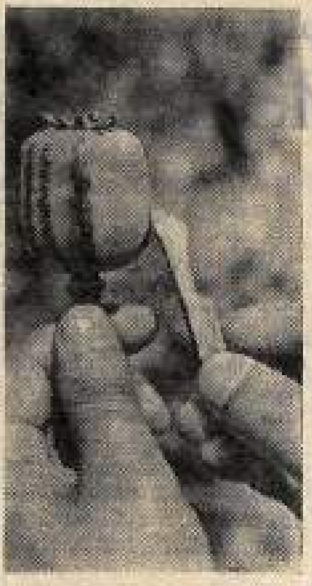

Таджикистан Ис дьылаҕа министерствотын үлэһиттэрэ олкумнаах маҕы сокуоннайа суох олордуулу утары охсуспуттара хас да сыл буолла. Итиэннэ дьааты ыһыы быйыл икки төгүлүнэн улаатпытынан, түбүктэрэ өссө элбээтэ. Уустук общественнай-политическай балаһыанньаҕа сибээстээн наркотигы тарҕатааччылары утары охсуһуу өссө ыараата. Хаһаайыстыбалар уонна олохтоох салайар органнар баһылыктара туту даҕаны биллэтэбэ көрбөтөҕө буолаллар.

Дьон хамнастарын ылбатахтара хас да ый буолла. Онон наркотиктары батарыы киһилэр соҕотох тастан киллэринэр дохуоттарынан буолла. Ол иһин олохтоох Сэбиэттэр даҕаны, хаһаайыстыбалар салайааччылара даҕаны, дьоҥҥо өскө-сааска барбат туһуттан, наркотигынан эргинээччилэри кистии-саба сатыыллар.

Ис дьыала министерствотын үлэһиттэрэ маҕы олордуунан дьарыктанааччылары кытта киэҥ өйдөтүү-иитии үлэтин ыыта сатыыллар. Хас дэриэбинэ, сэлиэннэ ахсын эппиэттээх дьоннору сыһыартаан үлэлэһэллэр даҕаны, тарбах быһыынан санкыраан атыыта таһаарыллыбыта эрэ баар буолар. Кэлин түбэспиттэргэ улахан ыстарааптары туттарга күһэлиннилэр. Орган үлэһиттэрэ маҕы үүнэрииги утары охсуһууну салгыы ыыталлар.

Снимокка: сиппит мак тобото.

С. Жуков фотота.
(ИТАР—ССТА).

Кэпсиэхпин баҕарабын

ТҮБҮГҮРЭРИТТЭН САЛГЫБАТ

Хаһыык баҕарар үлэҕэ олохторун анаабыт дьон баар буолааччылар. Холобур, ынах сүөһүнү көрөөччү күнүгүттэн хотонтон быкпат кэриэтэ сылдьааччы, оттон сылгыһыт ыгыыбарын үрдүттэн дьиэгэ түһээччи, механизатордар техникаларын рулун сыыньаналларыгар эрэ ыһыктааччылар. Оннук дьоннортон биирдэстэринэн Дьаарыыла олохтооҕо Василий Васильевич Шадрин буолар диэтэхпинэ, бука, сыыстарбатым чахчы. Киһи олох эдэр эрдэҕиттэн үлэҕэ хамнаска эриллэн улааппыта, туттуута түргэнинэн, сып-сап курдугунан дьонугар-сэргэтигэр ытыктаммыта.

Киһи олох оҕо сааһыттан сылгыга сыстаҕас этэ. Күнүгүттэн сылгы күрүөтүттэн хаһаатыттан арахпат буолара. Ол курдук сыспай сиэллээх тэрии сөбүлүүрэ. Уол саҕа чороччу улаатан иһэн опыттаах үлэһиттэргэ сыстан дьөһөгөй оҕолорун көрүү-истии түбүктээх үлэтин ылбыта. Киһи сылгыһыттаабыт сылларыгар араас сут-кураан дьыллар кэлэн ааһыталаабыттара, араас дьаҥ-дьаһах да үөдүйталиира. Итинник ыарахан кэмнэргэ аҕа табаарыстарын сүбэлэринэн, амаларынан салайтаран, туппут үөрдэрин мүһаҕана суохтук көрөрө-истэрэ, сыл таһаартыыра. Сыыйа бэйэтэ опыттанан барбыта, соҕохтор аны кииттэн ыйыталаһар, сүбэлэтэр буолбуттара.

Ыҥыыр ат үрдүгэр олорон саҥыыгар элбэх сыл хаарын түһэрдэ. Тоҥор-хатар, аччыктыыр кыһалҕатын үгүстүк көрүстэ. Харангаҕа быльаатан кутаа оттон баран сиргэ да хонор түбэлтэлэрдээх этэ. Ардыгар миинэр миҥэтэ ыран дьиэтин сатыы буллара. Сылгы эчэйиитэ, дэгиэннэнитэ хайыы барыай. Оннук түбэлтэлэргэ элбэх эрэйи-муҥу көрсөрө, түбүгэр түбүк эбиллэрэ. Киһилэртэн харахтын араарбакка буобэйдэһиэххин, ветеринарнай үлэһиттэри эккирэтиһэххин, үчүгэй отунан хатаҕалаан аһатыаххын наада.

Сыллар, күннэр ааһан испиттэрэ. Ол ахсын Василий опыттанан бастыҥ үлэлээх сылгыһыттар ахсааннарыгар киирсэр буолбута. Киһи көрөр-истэр үөрдэрэ хайдахтаах да дьылга этэҥҥэ сыл таҕсаллара. Хаһыык баҕарар опыттаах сылгыһыт маныылыыр, эрэнэр атыырдаах, биллэх буолар. Син эмиэ ол курдук В. В. Шадриҥҥа Уола Хаан диэн атыырдааҕа. Киһи үөрдэрин хаһан даҕаны быһан кэбиспэтин уонна хаһан мэччитэрин Василий көрбөккө да олорон көхсүнэн сэрэйэрэ. Ол атыыр хайдахтаах да бугуй сылгыны бэйэтин былааһыгар бэриннэрэрэ, биир эмэ биэ, тиҥэһэ, тый ойдом сылдьан мэччийэрин, хаҕарын олох абааһы көрөрө. Онуоха хаһыык баҕарар үөргэ биир баһылыыр-көҥүлүүр биэ баар буолааччы. Киһи атыырдара хайдах уонна хаһыык хайысханы тутуһарга салайарын эндэппэккэ өйдүүр, ону үөр барыта батыһар. Очоҕуна эрэ «аҕа баһылыктара» кэннилэриттэн холкутук айанныыр. Аны тыалга-кууска, хаарга-силбиккэ хаһан хорҕойуохтаахтарын атыырдара хайдах хамсанарыттан тута сэрэйээччилэр. Итти курдук күнтэн-дьылтан көрөн Уола Хаан үөрдэрин мэччирэҥин уларытара. Ол иһин сылгыһыт дьөһөгөй оҕолорун кытта киһилии кэпсэтэрдии өйдүүрэ, атыырын маанылыыра.

Аны дьөһөгөй оҕолорун сылгылаһар, буобайдэнэр киһи бэйэтэ миинэр миҥэтэ үчүгэй буолара наада. Василий онуоха эмиэ сүрүн болҕомтотун уурар. Ол хайдахтаах да үүрүүгэ бэриммэт, бугуй сылгылары сыһытарга, бэйэҥ баҕаҥ хоту сиэлайаргар быһаарар оруоллаах. Ону маныыктан да көрүөххэ сөп. «Биирдэ» ыаллыы Таатта оройуонун сылгыһыттара ааттаах бугуй үөрдэх атыыр үөрүн эккирэтиһиигэ үгүс күннэрин дьылларын ыыппыттар. Атын совхозтартан сылгыһыттары көмөлөһүннэрон элбэх буоланнар үү йэ-хаайа сатаабыттар даҕаны бэриммэтэхтэр. Муҥур уһуктарыгар тиийэннэр В. В. Шадрины эмиэ көмөлөһөрүгэр көрдөспүттэр. Очоолорго Көмүс Туйах диэн ааттаах аты миинэрэ үһү. Сылгыһыттар түмүстэхтэринэ миинэр миҥэлэрин хайҕаһар кэпсэтэр кэпсэтиилэрэ буолар эбит. Онно иһиттэҕинэ сорохтор киэнэ көтүөр ыната эрэ суох аатырбыт. Биһиги киһибит дьулайа санаабыт да, туту даҕаны сарбатах. Көмүс Туйах барахсан иччитин санаатын сэрэйбиттии кудучу сөбүс хааман кэбалдыктэн, сиэлэн тамайан испит.

Алаас нөҥүө өртүгэр биир сылгылара туралларан костубут. Дьону көрөөт хаары бурҕачыстыынарат тыыннара эрэ субуллан хаалбыт. Көмүс Туйах барахсан киингэ наара холлон үүнүн быһа ытыран баран, салайыыны да истибэккэ түһүнэн кэбиспит. Онолманан быһыта көрүтэлээн эбиэт саҕана сылгылара харахтарыгар дьэ көстөр буолбуттар. Дьоннор хайа да бааллара билбэт үһү. Киэһэнэн бугуй барахсаттар тыыннара кылгаан атахтарын саба баттатаннар, налыс гына түспүттэр. Көмүс Туйах биир-биир самыыларын хадьырыйталыы испит. Оттон сүөһү курдук үүртэлээн хаачыахтарыгар илдьэ хаайталаан кэбиспит. Ону сөхпүттэрэ-махтайбыттара үһү.

В. В. Шадрин билигин тоһо даҕаны пенсияҕа таҕыстар, оройуоннааҕы лесхозка сылгыһыттыыр. Киниэ 70 сылгыны көрөр-харайар. Ол иһиттэн 59-һа биэ. Сыл ахсын коллективын үлэһиттэрин эмис сааылыан айах туттар, халыҥ хаһанан мохсуо быраҕтарар. Коллективыгар биир хайҕанар үлэһит, үтүө суһаһит. Оннук киһи биһиги Баһылайбыт.

И. САВВИН.

Спорка Чурапчы—Таатта үгэс буолбут көрсүһүүлэрэ

КУБОК—БЫЙЫЛ БИҺИЭНЭ

Ахсынньы 5—6 күннэригэр Чурапчыга икки ыаллыы Чурапчы уонна Таатта оройуоннарын үгэс буолбут спортивнай күрэхтэһиилэрэ — 44-с матчевай көрсүһүүлэрэ Чурапчытааҕы оҕо спортивнай интернат-оскуолатыгар ыытылынна.

Таһырдьа ахсынньы тымныыта бүрүйэ сатыылаан турдар даҕаны, күрэхтэһиилэр барар миэстэлэригэр — спортзалга уонна оскуола үөрэнэр корпуһугар — спортсменнар икки күнү быһа тиргийчи эрийсиилээхтик тирит-хорута күрэхтэстилэр, бу үгэс буолбут матчевай көрсүһүүнү көрө, ыалдьа кэлбит үгүс дьон киһилэртэн итэҕэһэ суох саныыр. Икки күннээх күрэхтэһии даҕаны итиитэ толору эппиэттиир курдук ыытылынна, тэрээһиннээхтик барда.

ТААТТАЛАР «СИЭБИТ» КӨРҮҤНЭРИГЭР

Ыалларбыт таатталар ордөөкүттэн аакка-суолга киирбит дуобатчыттардаахтарынан биллэллэр. Билигин даҕаны дуобакка, саахымакка бу оройуон чулуу оонньооччуларданан республикаҕа аатырар. Бу үгэс буолбут сыллата ыытыллар күрэхтэһиилэргэ таатталар биһигини бу көрүҥнэргэ этэргэ дылы, үрүҥ харахпытын оро көрдөрбөт этилэр.

Быйылгы күрэхтэһии дуобакка хайдах ыытыллыбытын оонньуу судьуйалаабыт спорт ветерана П. Е. Барахсанов билиһиннэрэригэр көрдөстүбүт.

— Дуобакка Чурапчы—Таатта матчевай күрэхтэһиилэрэ 27 төгүл ыытыллыбыт. Ол усталаах-туоратыгар ыаллардыт 18 төгүл кыайбыттар, иккитэ тэҥнэспиттэр, биһиги дуобатчыттарбыт 9-та кыайбыттар, — диэн саҕалаата Поликарп Егорович. — Киниэхэ 8 сыл устатыгар субуруччу хотторор аатыгар сылдьан барааммыт дьэ бу быйылгы күрэхтэһиигэ 15,5:14,5 очкоинан хотон мут үөрүүбү биллибит. Биһиги хамаандабытыгар эдэр кэскиллээх оонньооччулар Вася, Коля Кычкиннар. Гаря Колесов, киһилэр тренердэрэ республикаҕа тиийэ биллибит дуобатчыт Мария Бырдынкирова эбиллибиттэрэ улахан тэһүүнэн буолла диэхтээхпит.

Ол курдук, Вася Кычкин республика хас да төгүллээх чемпионун Иван Пинигини кытта оонньоон иккитэ тэҥнэһиитэ, Коля Кычкин спорт маастарын Георгий Мордиковы 1,5 очконан хотуута, Гаря Колесов эмиэ спорт маастарын Василий Кулриниковы 2:0 ахсааннаах кыайыыта уолаттарбыт лаппа кыахтаахтарын, маастардар таһымнарыгар тиийэ үүммүттэрин кэрэһэлиир. Киһилэр хаһыык да балаһыанньаҕа холкулара, теорияҕа балачча дириҥник билэлэрэ, үчүгэйдик ырытан, һаҕан-суоттаан баран хаамыыны оҥороллоро үгүстэргэ холобур буолуон сөп.

Оройуон чааһын элбэх күрэхтэһиилэргэ көмүскээбит дуобатчыттарбыт Петр Калачев, Роман Седалищев, Егор Ефремов утарылаһааччыларыттан 1,5 очкону ылаллар, хамаандабыт кыайыытыгар эмиэ тирэх буоллулар. Маһыа даҕатан эттэххэ, Роман Седалищевтан бүтэһик киирсиитин түмүгэр биир-иини хаамыынан кыайардааҕын мүлчү тутан тэҥнэстэ.

Оройуоҥҥа кэлиҥҥи сылларга дьахталлар спордтара олус хаалан иһэр. Саахымакка, дуобакка хотторуубут үксүгэр дьахталлар дуоскаларыгар тахсааччы диэн кырдьыгы этиэххэ наада. Бу да сырыыга дьахталлар дуоскаларыгар 8 очкоттан 2,5 эрэ очкону мүлчү туттардыбыт. Ону даҕаны маастарга кандидат Мария Бырдынкирова биһиэхэ кэлэн оонньоон, таатталар маастардарын республика биир күүстээх дуобатчытын Зоя Саввинаны 1,5 очконан кыайан. Кини хамаанда кыайыытын түстэспитин бэлиэтээбэт буолар хайдах да сатаммат. Мин санаабар, биһиги (ордук дьахталлар) кыайтарбатах итэҕэспитин оонньууну бүтүүтүгэр кыайан аахпатыт буолар. Ол курдук, күрэхтэһии бастакы күнүгэр хас да оонньооччубут биирдии хаамыынан тэҥнэһии ба-

(Бүтүүтүн 4-с стр. көр).

Спорка Чурапчы—Таатта үгэс буолбут көрсүһүүлэрэ

КУБОК—БЫЙЫЛ БИҺИЭНЭ

(Бүтүүтэ. Иннин 3-с стр. көр).

рын көрбөккөлөр хотторон кэбистилэр. Иннин өртүгэр элбэх күрэхтэһиилэр күүтэллэр. Дуобаты таптааччыларга баар итэҕэстэрбитин туоратарга үлэлиэҕин, кыайыыларбытын өссө тоҕуо чиҥэтиэҕиҥ диэн этэ,— итиннэн түмүктээтэ Поликарп Егорович.

Дьэ, ити курдук ыаллардыын арыттаах аҕыс сыл кэнниттэн эрэ дуобакка 15,5:14,5 ахсааннаах кыайыы таҕыстыбыт. Ааспыт сыллааҕы күрэхтэһиигэ 13,5:16,5 хотторбут эбит буоллахпытына, быйыл эбиллии хараххаа быраҕыстылар.

Саахымакка 15 дуоскаҕа 11 эр дьон, 4 дьахтар оонньоотулар. Киниләр ортолоругар республикаҕа кииннээх биллэр саахыматчыттар, маастарга кандидаттар Владимир Таппыров, Евгений Охотин баалларa көрөөччүләр болҕомтолорун тартa. Манна таһынаан бастакы разрядтаах хас да күүстээх саахыматчыттар күөн көрүстүлэр.

Бастакы күн саахыматчыттар күрэхтэһиилэрэ 9,5:5,5 тааттaлар туһаларыгар түмүктэммитэ. Иккис күн бэйэлэрин дуоскаларыгар бэһиэттэн Вера Ефремова. Петр Ноев бастакы очколарын сүүрүммүттэрэ, оттон ыалдьыттарбыт хомуурдара өлгөм—Андрей Колесов, Анатолий Охотин, Дмитрий Таппыров, Василий Слепцов курдук оонньооччулар кыайыыны сүүрүммүттэрэ. Сорох дуоскаларга тэҥнэһии буолбута.

Быһаарыылаах иккис күнүгэр ити үөһэ ааттаммыттар. Вера Ефремовататтан уратылар, бу матчевай көрсүһүүгэ бастаан тахсыбыттара. Саахымакка күрэхтэһии 18:12 ахсааннаан тааттaлар туһаларыгар түмүктэннэ. 15 дуоскаҕа биэс саахыматчыт толору кыайыыны ситиһэтэ. бэһиэттэн соҕотох спорт ветерана Петр Ноев бэйэтин дуоскатыгар кыайыылаах таҕыста. Ыаллыы оройуоммут саахыматчыттара толкуйдааһыннаах, араас угаайылаах, чиҥ хаамыылардаах оонньууларa астынна.

ТЭҺИИ МЭЭЧИК ТЭҺИИНИН ТУТАН

Оҕо спортивнай оскуолатын тренерэ Н. Н. Попов капитаннаах Чурапчы оройуонун остуол тенниһиттэр хамаандата үгэс буолбут күрэхтэһиилэргэ ситиһиилээхтик кыттарын спорду таптааччылар бэлиэр билэллэр. Ааспыт сайын тыа сирин спортсменнара IV оонньууларыгар уонна күһүөрү кыттыыны биллэрбит Дальнай Восток тыа сирин спортсменнарын күрэхтэһиилэригэр Иркутскай куоракка баран республика хамаандата бастаан миэстэни ылбыттара кыаллыбатах ылыаххытыгар бэ диэтиир тоҕоостоох.

Быйылгы Чурапчы—Таатта матчевай күрэхтэһиитигэр остуол теннистэр барыта биэс ракеткаҕа кыттыыны ыллылар. Тааттa хамаандатыгар республикаҕа кииннээх теннисистэрбит кыайдылар. Ыаллардыыттан дьахталларга үһүс ракеткаҕа күрэхтэспит Ф. Турнина кыайыылаах илдьэ барда Н. Попов, Е. Никитин, Е. Тимофеева, спорт ветераннара С. Басарина, А. Дегордуров састаабынаах оройуоммут теннисистэрэ 4:1 ахсааннаан эрэллээхтик кыайдылар.

БЫЛЫРЫЫҤҤЫТТАН БЫДАН ОРДУК

Көҥүл тустууга 48 кг ыйааһыннаахтарга кэбүөргэ Ю. Шахнин (Чурапчы), А. Большаков (Таатта) тахсаллар. Бу көрсүһүү 2 мүн. 20 сөк. Артем Большаков ураас кыайыытынан түмүктэннэ. Юра утарылааччытыттан 11 сылынан эдэр, спортивнай оскуола интиллиэччитэ, бастакы разрядтаах, бэйэтин ыйааһыныгар оҕолорго республика чемпиона. Олус эдэрэ, күүс-уох киирэ илигэ таайда быһыылаах.

52 кг Чурапчыттан спорт маастара С. Федоров тааттаалар уолларын маастарга кандидат А. Харайданов кытта киирсиитэ интэриэһин тартa. Семен кыргыһа кииртэ сүбүрүччү уолуттан 7 очкону ыла охсор. Ити курдук түстүбүттэрэ 3 мүн. 20 сөк. буолуутугар ахсааны 19:4 тиэрдэн бэһачны кыайыыны ситиһэр.

57 кг Россияҕа оҕолорго иккис миэстэлээх Федот Слепцовнутун кытта тааттaлартан маастарга кандидат Павел Баишев түстэ тахсар. Спортивнай эрчиллии үтэннигэр сылдьар Баишев 2 мүн. иһигэр бэһиги уолбутун 10:0 очконан сабырыйан тахсар.

62 кг Чурапчыттан маастар Игнат Сысолятин, бу ыйааһыныга Тааттa оройуонун хамаандатын түстүүгэ суох кэлбиттэнэн, кыайыыны быһа ылла.

68 кг бэһиэттэн А. Борисов М. Шестаковы кытта киирсиилэригэр түстар бириэмэлэрэ бүтүөр диэри бэйэ-бэйэлэригэр сэрэнсэн биирдии да очкону ылсыбатылар. Көҥүл тустуу саҥа быраабылатынан, маннык түбэлтэҕэ түстүүктар үс мүнүүтэни эбии ылан түсталлар эбит, итиниэ бастаны очкону ылбыккa кыайыы бэриллэр. Бириэмэ эбилиитигэр Шестаков үс мүнүүтэ салтыы түстүүлэригэр эмиэ хайалара да биир очко ылбакка, иккиэннэригэр кыайтарбыты бэриллиннэ. Саҥа быраабыла таҥнарыы диэн аны суох буолбут эбит.

74 кг Кирилл Захаров спорт маастарга кандидат Виктор Неустроеваы бииргэ очкону «бэрсибэккэ» 2 мүн. 45 сөкүүндэннэн ланкааныттар хам баттаан кэбистэ.

82 кг Тааттаттан кэлбит спорт маастара В. Алексеевы кытта Чурапчы уола Константин Оконешников түстүүлэрэ биһиги кыайыыбыт кыайыытынан түмүктэннэ.

90 кг республикаҕа биллэр боҕоспут Петр Ефимов Николай Голиковы илиилээх-атахтаах онгорбут, ырааствих кыайар.

90 кг үөһэ ыйааһыннаахтарга Чурапчыттан Петр Шестаков уонна Тааттаттан Николай Митвеев түстүүлэрэ эмиэ саҥа быраабылатынан иккиэннэригэр кыайтарбытынан бүттэ.

Көҥүл тустууга күрэхтэһии 5:2 ахсааннаан Чурапчы туһатыгар түмүктэннэ.

СОҺУТАРДЫЫ СОҺУТТУЛАР

Мас тардыһыыта чурапчылары «уга-уокка» түһэрдэ. Алын ыйааһыннарга ыаллардыыттан бииртэн-биир бэрт тахсан сорутардыы соһуттулар. Эркиммит да көмөлөстө, хаһаабыт да абыраабата сүрдээх...

56 кг тааттaлар Гаврил Дмитриевтара Василий Корниловтыан иккитэ субурүччү ньыыбы тардан ылла.

60 кг бэһиэттэн Гаврил Абрамов уонна ыалларбыттан Николай Винокуров тардыһыыларa үкчү ити үөһэ этиллибиттии хатылаата.

62 кг эрэммит бэһиэт маастарбыт Николай Попов эмиэ «илии сотунна». Дьэ, кыһыы диэтэҕин!

68 кг Петр Колодезников тааттaлар уоллара Альберт Матанцанов үстэ тардыһан иккитигэр маны мүлчү харбатан кыайыыны ылла.

Тухх ииммитэ буолла дизбикка дьыл, кыайтарар аттыгар бардыбыт, 74 кг Петр Матанцанов бэһиги Семен Архипов ыыттыттан эмиэ биир иккини кыайыыны ылла.

82 кг мас тардыһар помоска Степан Алексеев тахсыыта хараххытын арыйан сырдатта. Кини, сэрэйбит курдук, тааттaлар уолларын Дмитрий Попову уларан илиттитэ суох сэттэ.

82 кг үөһэ ыйааһыннаахтарга маастар Григорий Баранцов тардыһарбыт диэн ааттаан кэлбит бөҕө-таҕа Софрон Куприяновы ыыппы сөбөн маалдьааччылары эрэлин толордо. Ыһыылаах-хаһыылаах мас тардыһыыта 4:2 ахсааннаан тааттaлар туһаларыгар түмүктэннэ.

Бу күрэхтэһиигэ биир баар-суох эрэлбит маастар Павел Савкин ыйааһын үрдүк буолан, ыйааһыныгар эбэккэ киирбэтэ. Павел личник быһыытынан киирсэн кыайда. Ыйааһыннар ахсын зачету таһынан мас тардыһааччылар киирэн күрэхтэстилэр, боруобалаан көрдүлэр.

Бу кыайтарыы биһиэхэ соһуччу буолла. Урукку ситиһиилэрбитинэн уоскуйбакка, дьаныардаахтык бэлэмнэниэхтиҥ, дьоҕурдаах ычыаттары спорт бу көрүҥэр сыһыаран эрчиллиэххэ ис сатаныыбыт. Бука, ыаллар бит мас тардыһыытыгар чурапчылары бүлүүрүтэн дойдуларыгар, дьонноругар - сэргээһин - гэр дьоһуннаах кэлсиир сонуннаах төннөн тохтаахтара.

БЫҺААРЫЫЛААХ КИИРСИИГЭ

Быдырыыыгы волейболга көрсүһүү 1:1 ахсааннаан тэҥнэһиинэн түмүктэнэ турар. Быйыл волейболга, күрэхтэһии түмүгүнэн уопсай түмүккэ хайа оройуон хамаандата кыайыылаах тахсарa быһаарыллыахтааҕа.

Матчевай көрсүһүүгэ Петр Собакин капитаннаах биһиги оройуоммут волейболга хамаандата Таатта оройуонун волейболистарын 3:0, оттон Саргылаана Макарова капитаннаах оройуоммут дьахталларын волейболга хамаандата ыалдьыттары 3:1 ахсааннаан сабыра. Чурапчы—Таатта оройуоннарын спортсменнарын үгэс буолбут 44-с көрсүһүүлэрин түмүгүнэн Чурапчы оройуонун хамаандата кубогу илдьэ хаалларыгар биир быһаарар күүс буоллулар.

Ити курдук икки күннээх спорт бырааһынньыгын түмүгүнэн 4:2 ахсааннаан чурапчылар бастаатылар. Кэлиҥҥи биэс сылга күрэхтэһиилэр улам сытыырхайан, саҥа ааттар арыллан, күрэһии иһэлээн икки ыаллыы оройуон доҕордуу сибээһэ быстыбат ситимнээһин кэрэһилиир. Кэлэр да кэм күүстээх — кыайдын, ыйыы хотуу котоллонуҥ!

П. СЫРОВАТСКАЙ.

(Хаһыат анал. корр).

Эҕэрдэлиибит!

Күн курдук кэрэ бэһиэттэн Розалия Нудовнаны уонна айбыт аҕабытын Николай Спиридонович КОРКИННАРЫ ыал буолан, алаһа дьиэ тэринэн, уһаар бурдуну бургучутан өлөрбүк кут уйа чиэппэры буолбутунан истиэнник эҕэрдэлиибит. Эһиэхэ өссө чэгиэн доруобуйаны, үһүн дьоллоох олоҕу, биһиэн үөрүүбүтүн-кэтүүбүтүн мэлдьи үллэстэ сылдьаргытыгар баҕарабыт.

Оҕолоргут, кийииккит.

БИЛЛЭРИИЛЭР

Чурапчытааҕы АЗС (заправочнай станция) операторга уонна электрослесарьга наадыйар. Баҕалаахтар үлэ күнүгэр күнүс 12 чааска диэри билсиҥ. Телефоммут: 21-872.

x x x

Райпо кини остолобуойугар кочегардар наадалар. Үлэлиэн баҕалаахтар үлэ чааһын кэмигэр райпо кадрга отделыгар кэлэн кэпсиир эбэтэр 21-471 №-дээх телефонунан билсиниҥ.

Райпо кадрга отдела.

АТЫЫЛЫЫБЫН

«Москвич-2140» атыылыыбын. Телефонум №-рэ 21-669.

Хахыйах олохтоохторугар Тамара Агафьевна уонна Петр Васильевич Саввиннарга таптыыр кыыстара

ЛЕНА

хомолтолоохтук өлбүтүнэн дириҥ кутурҕаннарын тиэрдэллэр:

—Соловьев сельскай Сэбиэтэ, олохтоох дьаһалтата, Мырыла коллективнай предприятиятын коллектива;

—Хахыйах участогун олохтоохторо;

—Хахыйах детсадын коллектива.

Күндү бырааппын, убайбыт, аймахпыт, хоту көһөрүү кыттыылааҕа

СИДОРОВ Егор Саввич

уһун ыарахан ыарыыттан өлбүтүн, дириҥник курутуйан туран, бары билэр дьонугар, табаарыстарыгар биллэрэбит.

Эдьиийэ, балта, бырaата, күтүөттэрэ, аймахтара.

Сидоров Егор Саввич өлбүтүнэн эдьиийигэр, балтыгар, бырaатыгар, аймахтарыгар дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит:

—сиэннэрэ Алексей, Дмитрий Трофимовтар дьиэ кэргэттэрэ.

СЛЕПЦОВ Роберт Егорович

өлбүтүнэн дириҥ кутурҕаннарын тиэрдэллэр:

—кэргэнигэр Мария Семеновнаҕа, оҕотугар Викаҕа, балтыгар Маргарита Егоровнаҕа Кладкиннар, Михаил, Семен, Петр Макаровтар, Афанасий, Иван Сивцевтэр уонна Пермьковтар дьиэ кэргэттэрэ;

—Чурапчы сельскай Сэбиэтэ, сэлиэнньэ олохтоох дьаһалтата;

—культура управлениета, культура үлэһиттэрин профсоюһун райкома;

—балтыгар Маргарита Егоровнаҕа аймахтара Макаровтар.

Российскай Федерация Художниктарын союһун чилиэнэ, Дьокуускайдааҕы художественнай училище преподавателэ Иннокентьева Александра Самсоновнаҕа кэргэнэ, оҕотугар Костяҕа аҕата

АММОСОВ Константин Константинович

хомолтолоохтук өлбүтүнэн дириҥ кутурҕаннарын тиэрдэллэр:

—Александра Самсоновна ийэтэ Иннокентьева Агафья Егоровна, балтылара, бырaаттара, кииниттэрэ, күтүөттэрэ;

—эһэлэрэ Неустроева Марфа Семеновна, Васильевтар, Неустроевтар, Лебедевтэр, Ивановтар.

Бииргэ үөрэммит табаарыспыт

РЯЗАНСКАЯ Альбина Кирилловна

өлбүтүнэн ийэтигэр, оҕотугар, эдьиийдэригэр, убайыгар, аймахтарыгар дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Бииргэ үөрэммит табаарыстара.

Редактор П. И. ПОПОВ.

НАШ АДРЕС: 678700, с Чурапча, ул. Карла Маркса, 26 «а». ТЕЛЕФОНЫ: редактор—21-332, отделы—21-265, общий—21-505.

Учредители (соучредители) газеты «Саҥа олох»—Министерство печати и массовой информации Республики Саха (Якутия), Редакция, Местная администрация района, Районный Совет народных депутатов. Газета издается на якутском языке, выходит по вторникам, четвергам и субботам. Индекс газеты 54967. Объем—1 усл. печ. лист. Тираж—3384

ЗАКАЗ № 148. Чурапчинская районная типография Мининформпечати Республики Саха (Якутия). с. Чурапча, ул. Карла Маркса, 26 «а»